

KALEVALA

Szente Imre fordítása

TIZENHARMADIK ÉNĚK

Lemminkäinen Hiisi szarvasát uzi

Akkor léha Lemminkäinen szóla Észak asszonyához: „Asszony, add nekem léányod; hajdonaidat hívjad, suzeidnek szépe jöjjön, csillaga léánycapatnak!” (6)

Észak asszonya azonban így felelt neki szavára: „Ném adom nekéd léányom, ném szakaszthatsz suzeimbül, sém aljából sém javából, nagyjából sém aprajából. Nod már van nekéd korábrul, hitēs asszonyod hazádban.” (14)

Monda léha Lemminkäinen: „Kyllikkit faluzni küldöm, kötöm kódorgó küszöbre, hajtom kujtorgó kapukra. Jobb asszonyt akarok innen. Hívjad hát hajdon lányod, jöjjön szépe suzeidnek, fonatos fejuek ékel!” (22)

Mond a pohjolai asszony: „Bizony ném bízom léányom magadfajta férfiúra, sém mirevaló vitézre! Majd csak akkor jöjj mēnyasszonyt, fonatos fejut kikérni, hogyha Hiisi szarvasával jössz mēg Hiisi erdejébül!” (30)

Nosza léha Lemminkäinen kopja végit félvasazta, íja fáját félhúrozta, nyilakat nyesett magának. Maga mondta, fölfelelte: „Kopjavégem félvasazva, nyílvesszeim is lēnyesve, íjam fája félhúrozva. Sikló silécēm hiányzik s talpfája, mivel taszajtsam.” (40)

Ottan léha Lemminkäinen töprenkēdēt-tépelodōtt, hol lehetne venni lécēt, hótalpat kitol kerītsēn. (44)

Kauppi szállását kereste, mēnt Lyylikki muhelyébe: „Bölcs vuojelai barátom, Kauppi, Lappföld legszēbb sarja! Készits nekēm karcsú talpat, fábul silécēt faragva, hogy a Hiisi szarvasát a Hiisi földjērül behajtsam.” (52)

Szóla Lyylikki szavára, kérésére Kauppi mondta: „Sosē hajtsad, Lemminkäinen, Hiisi szarvasát hiába! Taplós törzsök lész jutalmad, díja szörnyu szenvedésnek.” (58)

Föl sē vettle Lemminkäinen, szóval mondta, fölfelelte: „Csak csináljad csúszófámat, löko lécēmet faragjad, hogy a szarvast mēghajthassam, Hiisi földjērül behajtsam!” (64)

Lyylikki a lécēk ácsa, Kauppi, sítalpak kovácsa lécit osszel összerakta, fáját télēn át faragta, ēgy nap botján barkácsolva, másnap gyurut rakva rája. (70)

Elkēszült a sikló sível, löko lécit mēgfaragta, botja szárát készre szabta, karikáját

rászērélte. Vidra volt a botnak bére, rókabor a gyuru ára. (76)

Síjét boven bézsirozta, rénfaggyút rakott rēja. Közben kétkédoleg mondta, száját ily szavakra nyitva: „Lész vajon e nemzedékben, ipērēdo ifjúságban eme lécéknek lökoje, sítalpaknak siklatója?” (84)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a pēzsgoveru pajkos: „Persze lesz e nemzedékben, ipērēdo ifjúságban eme lécéknek lökoje, sítalpaknak siklatója!” (90)

Tēgzét hátára kötözte, íját vállára vetette, fogta botját két kezébe, bal lécét löködni kezdte, jobb sítalpával segítve. Maga mondta, fölfelelte: „Sēmmi sincs az égvilágon, ékēs égboltnak alatta, nincsen négy lábón futója sēm erdonek sēm mezonek, hogy én aztat el nē érjem, nē kaparítsam kezembe Kaleva fia fatalpán, Lemminkäinen fürge lécin!” (104)

Hallák ezt a Hiisi-népek, mēgneszelték a judások. Nosza szarvast szērkesztettek, hiisik rénszarvast rakának, tokét téve mēg fejének, szarvát fuzfából faragva, parti cserje lett a csülke, lápon nott karó a lába, surun font sōvény a háta; inai fakó füvekbül, gubacsokbul szēmgolyói, fülei tavi virágbul, bore mēg borókaháncsbul, egyéb húsa hullott fábul. (118)

Szarvasukhoz így beszéltek, rénjüket tanítva rosszra: „Szaladj, szarvasa pokolnak, csodaszarvas, szēdd a csülköd rénēk elletto helyére, lappföldi fiak honába! Verejtékēztesd vadászod, hadd lihēgjen Lemminkäinen!” (126)

Szarvasuk szaladni kezdtt, Hiisi vadja vāndorolni pohjolai parlagokon, lappföldi lakók mezin. Füles csōbrük földöntötte, lábosaikat lēlökte, húsukat hamuba szōrta, levesüket lángba verte. (134)

Szōmyu lárma lett nyomában lappföldi fiak honában: lapp kutyák igēn ugattak, lapp gyerekék síttak-rítottak, lapp mēnyecskék jól mulattak, mások mēg csak morgolódttak. (140)

Maga léha Lemminkäinen szüntelen a szarvast uzte, hajtva nádon, hajtva érēn, hajtva tágas hómezokön. Szikrát szórt a síje léce, füstölgött fabotja vége. Szarvas nēm tunt mēg szēmébe, híre-hamva sincs a rénnek. (148)

Ungon-berkēn hajt utána, ópērēnciát bejárja, fölveri Hiisi fenyveseit, Kalma puszta parlagait, Halál ajkain haladva, Kalma kertjeit sūrolva. Halál tátogott utána, Kalma már kapásra készült, hogy eleméssze az embērt, hogy lēnyelje Lemminkäinent. Kis híja, hogy elhibázta, hogy bekapni mégse bírta. (160)

Égy csapás maradt töretlen, fenyves csücske fölveretlen Pohja puszta parlagain, Lappország lapos mezin. Indult immár azt bejárni, fölverni a suru fenyvest. (166)

Hát ama helyet elérve, réttento ricsaj fogadta Pohjolának partjairul, lappföldi fiak teréről: lapp kutyák igēn ugattak, lapp gyerekék síttak-rítottak, lapp mēnyecskék jól mulattak, mások mēg csak morgolódttak. (174)

Nosza léha Lemminkäinen, abba az irányba indult, kutyaugatást követve, lappföldi fiak terére. (178)

Közelebb kerülve mondta, tudakolva-kérdve toluk: „Ményecskék itt min mulatnak, porontyok miért picsognak, mért veszékelnek a vénék, kutyáitok mért ugatnak?” (184)

„Ményecskék azon mulatnak, porontyok azért picsognak, jajveszékélnek a vénék, kutyáink azért ugatnak: itt rohant el Hiisi rénje, csodaszarvas itt csatangolt, füles csöbrünk földöntötte, lábosainkat lélökte, kásánkat kiborogatta, levesünket lángba verte.” (194)

Az a pëzsgovëru pajkos, maga léha Lemminkäinen síjét siklatta a hóban fu között kúszo kígyóként, futtatta fenyofatalpát fürge gyík gyanánt suhanva. Szóla félrefordulóban, botoló kezét kinyújtva: „Mindën lapp legény vonuljon mostan szarvasvontatásra, mindën lapp léány, ményecske fogjon most fazékmosáshoz, mindën lapp gyerek mozogjon, hordjon ágat, hulladékot! Lappföld mindën lábósában, fazékában szarvas fojón!” (210)

Mindën izmát mégfeszítve, rángva-rúgva hajt előre. Egyetlen rúgás röpíti szëmmel el sëm érhettore, második merész lökése füllel föl së foghatóra, harmadik huzakodással Hiisi szarvasára szökken. (218)

Iharfakarót kerített, nyírvesszobül nyugöt gyártott, Hiisi vadját gúzsba kötve tölgyberék bozótosában: „Csodaszarvas, csillapodjál, némës rén, në nyugtalan-kodj!” (224)

Beletúrva bundájába, tenyerével lappogatta: „Ezën vóna jó fekünni, szép hajadonnal heverni, alunni ifjú arával, most csëpëredo csibével!” (230)

Szarvas mégvadult e szóra, némës rén rúgásra fogta. Maga mondta, fölfelelte: „Ördög adjon az öledbe hajadont, hogy hentëréghess, hogy léányokkal mulat-hass!” (236)

Mindën izmát mégfeszítve nyírfanyugeit létépte, iharfakarót kidöntve, tölgykáránjából kitörve. Mégindult mégiramodva, Hiisi szarvasa szökellve mocsáronmezőn keresztül, bujkálva bozótosokban, szëmmel el nëm érhetően, füllel föl nëm foghatóan. (246)

Az a pëzsgovëru pajkos hirtelen haragra gerjedd, dúlt-fült réttento dühében. Nyomult szarvasnak nyomában, de nëm csúsztatott, csak egyet: kettëtört a sí középën, láblyukanál sikló léce, talpánál taszítóléce, fogójánál kopjafája, nyelénél borókabotja. Szarvas elszaladt elole, elenyészëtt, mint a pára. (258)

Akkor léha Lemminkäinen orra-lógatva, lëverten szërszámait szëmlélgette. Szóval mondta, fölfelelte: „Míg csak embër él a földön, soha sënki el në mënjën vaktában vadászkalandra, hát még Hiisi szarvasára! Lám, most bánhatom mënësëm: híres hótal pam odavan, búcsút mondhatok botomnak, köszörült kelevézëmnek!” (270)

TIZÉNNÉGYEDIK ÉNĚK

Lemminkäinen mégis elfogja a szarvast, sot Hiisi lovát is.

A vadász imája az erdo isteneihöz

Az a léha Lemminkäinen hánytorgatta most magában, mitévo légyen ezéntúl, választás elé kerülve: hagyja Hiisit szarvasostul, s maga mēnjēn otthonába, vagy mégēgyszēr megpróbálja, lécét lassacskán eresztve, erdo Hölgyét hogy nē sértse, liget lányait nē bántsa. (10)

Száját szóra is nyitotta, mondókáit mondogatta: „Világnak ura, nagy Ukko, Mi-
atyánk magas egekben! Adj most hótalpat, arányost, könnyen sikló sílécet,
melyekkel simán mēhessek mocsarakon és mezokön Hiisi hírhedett honába Pohja
pusztáin kērésztl, Hiisi szarvasa szagára, nyári rénnek nyomdokára.” (22)

„Válok népektol vadonba, embērēktül erdoségbe, Tapiola tájaira, Tapio tanyahe-
lyére. Hégyek-halmok, üdvözöllek, ti fēnségēs fenyeserdok, szalmaszínú
nyárfaerdok; üdv nekēm, ki üdvözöllek!” (30)

„Légy jó, erdo, embērēdhöz, hajolj hozzá, hu Tapio! Kisérd kedvezo helyekre,
tédd arra a dombtetore, hol vadászszērēnse várja, erdo kincse gazdagítja!” (36)

„Nyyrikki, Tapio sarja, víg suhanc, piros süveggel! Jeleket faragj a fákba, nyila-
dékokba nyomokat, hogy vaksin utam nē vétsem, téves ösvényre nē térjek, míg a
bokrosban bolyongok, erdo kincséért esengēk.” (44)

„Mielikki, vadon virága, gömbölyuceske gazdaasszony! Aranyad haladni hagy-
jad, ezüstödöt vándorolni lesó embērnek elébe, esengonek ösvényére!” (50)

„Arany kulcsodat kioldva csípődön csüngo gyurudrol, Tapio lakát kinyissad,
éléstárait kitárjad vadra várakozásomkor, esdo erdojárásomkor!” (56)

„Ha nekēd nincs érkēzésēd, szolgálódat szalajtsad, munkásaidat mēnesszed, in-
dítasad inasaidat! Hogy lēhethēl háziasszony, ha nēm volna nocselédēd, száz is
szolgálólēányod, ezēr engēdelmes szolgál, jární nyájaid nyomában, mindēn marhá-
ra vigyázva?” (66)

„Pagonyok picinke lánya, Tapiola csöpp cselédje, fűjd mēg mézszavú tilinkód,
mēzfuvoládát fuvintsad erdo hölgye hallatára, arany asszonykád fülébe! Fölfigyel
talán a hangra, fuvolád szavára fölkel, merthogy éngēm mēg sē hallgat, nēm moz-
dulna mēg szavamra, pedig kērlelēm kirtartón, arany szájjal szólongatva!” (78)

Ottan léha Lemminkäinen zsákmánytalan zsörtölödvē járt mocsarakon-mezokön,
rótta útját rēngetegben, Isten irtogatta dombon, Hiisi pērzsélte pagonyban. (84)

Mēnt egész nap, méne másnap, hát a harmadik nap este magas dombtetore ére,
ēgy hatalmas kore hága. Onnan északra tekintēt, lápon át nyugatra látott: Tapio
tanyája sejlēt, arany ajtai ragyogtak, északról kódōn kērésztl, hēgy mögül,
harasztosokbul. (94)

Az a léha Lemminkäinen akkor tüstēt arra tartott, oda, közvetlen közelbe,

Tapiónak ablakára. Ottan bélesett a házba, ház hatodik ablakába: jótét lélkék ott lakoztak, boség bábái tanyáztak köznapi kopott gúnyában, elrongyolódott ruhában. (104)

Monda léha Lemminkäinen: „Hogy heverhetsz, erdo hölgye, köznapi kopott gúnyában, szérún szagatott ruhában, magad is fülig mocsokban, elrútulva rongyaidban, orcád ormótlanra válva, egész elformátlanodva? (112)

„Legutóbbi lételemkor erdon három volt erodöd: egyik fából, másik csontbul, harmadikuk kobül rakva; hat ablaka volt aranybul mind a három vár falának. Azokon ahogy benéztem, fal alól félágaskodva, hát a háziúr, Tapio, még a híres háziasszony, még a Tellervo kisasszony, Tapio teljes házanépe aranyos ruhákba' ringott, ezüst dolmányban díszelgett. Erdo hölgyének magának, erdo édes asszonyának aranyabrincsek a karján, aranygyuruk mindén ujján, arany fokóto fejében, aranyszallagok hajában, aranyfüggök a fülében, gyori gyöngyök a nyakában.” (134)

„Ó, erdei édes asszony, Metsolának mézanyója! Szórd lē szénázó cipodet, vesszovágó bocskorodat, vesd lē csuri vén csuhádat, szürke gürcölo gúnyádat! Öltözzél örömrühádba, osztó kedved ködmönébe vadra várakozásomkor, esdo erdojárásomkor! Elfog engémet a bánat, keserűség száll szívemre, hogy így fáradok hiába, sémmit nélkül oly sokáig, mert nem adsz ajándokidbul, nem segítes sémmitképpen. Örömtelen ürmös este, haszontalan hosszú napra.” (152)

„Vadon véne, dérszakállú, kérégkucsma, zuzmóbunda! Vond az erdot gyöngö gyoicsba, vadont posztóba, puhába, mindén nyárfát nyári göncebe, égéréket ékésebbe, szálfenyoket színezüstbe, lúccokat aranylepélbe, vén törzseket rézruhába, erdei fenyot ezüstbe, nyírökre aranyvirágot, aranycsörgot csonkjaikra! Légyén úgy, mint hajdanában, néhai boldog napjaidban: fenyoágon hold világolt, napot lēngettek a lombok, erdok mézzel illatoztak, vadon mélye édes márcsal, ligetek malátalével, ingoványok írósvajjal.” (172)

„Erdo legkedvesebb lánya, Tapiónak Tuulikkija! Tereld csordád tisztásokra, nyájadat nyitott mezore! Hogyha kölletlen kocogna, vándorlásra lusta volna, vesszot vágj a bokrosokbul, nyiladékbul nyírfaágot, avval csiklandozd a csülkit, avval vágj a vékonyába! Fussanak csak fúrge lábon, szaladozzanak szökellve, vadászembérnek elébe, lesbenálló leshelyére!” (186)

„De ha rátalált az útra, kényszérltsed, hogy kövesse! Kétfelol a karjaidat korlátul emeld köréje, nē csatangoljon a csorda, mindig ösvényén maradjon. Ha még elcséllēng a csorda, elugrándozik az útról, vidd vissza fülénél fogva, szarvait marokra fogva!” (196)

„Hol dorongfa dolt az útra, félrevesd az útfelére, hol hevernek hosszú törzsek, vágjad fúresszel felébe!” (200)

„Kerítés ha közbejone, szélēs rést szakíts beléje, öt vesszo közét kitörve, hét karó közét lēhajtva.” (204)

„Ha folyó szakítja félbe útjukat, kérésztbe folyva, húzz selyēmhidat fölbe, palónak piros szalagot! Kísérd öblökön kérésztül, sekélyēsékbe segítve Pohjola patak-

jaiban, zajló zúgókat kerülve!” (212)

„Tanya gazdája, Tapio, gondos gazdaasszonyoddal, erdo oszhajú öregje, koronázatlan királya! Mimerkki, erdok mamája, aranyos adakozója, kék köpönyegés királyné, lép hölgye, piros harisnya! Alkudjunk aranyainkon, osztozzunk ezüstjeinkén! Aranyam a hold korából, nappal egyidos ezüstöm, hadban-harcokban szereztem, vitézi verekedésben. Erszényemben elkophatnak, fényük vesztik tarsolyomban, ha ki nem adom aranyam, ezüstöm el nem cserélém.” (230)

Most a léha Lemminkäinen síjét siklatta sokáig. Gajdolt egyet a gazosban, hármat hegynek hónaljában, erdo hölgyét engesztelte, gazdát megnyerte magának, szólt a szuzeknek szívéhez, Tapio leányaihoz. (238)

Ki is kergették, kiuzve Hiisi rénjét rejtékébül, Tapio tanyahelyérül, Hiisi háza tájékarul, egyenést vadász elébe, zsolatároló zsákmányául. (244)

Maga léha Lemminkäinen hosszú pányvát pëndéřített Hiisi vadja vállaira, nyakába tevecsikónak. Ném nagyon ficánkolódott, hogyha hátát lappogatta. (250)

Akkor léha Lemminkäinen szóval mondta, fölfelelte: „Rēngeteg ura, királya, puszta hercege, hatalmas! Mielikki, erdo mamája, aranyos adakozója! Jerték most aranycserére, válogassatok ezüstben! Lēnge leplet tégy a földre, kedves kendodet terítve aranyaidnak alája, csillogó ezüstjeidnek, hogy nē hulljanak homokba, piszokba pocsekölődva!” (264)

Azzal indult Pohjolába, így beszélt, mihelyt belépött: „Hiisi szarvasával jöttem, hoztam Hiisi erdejébül. Adjad, asszony, most leányod, viruló arám vihessem!” (270)

Louhi, Pohjola banyája, így felelt neki szavára: „Csak akkor adom leányom, viruló arád vihetéd, hogyha Hiisinek hatalmas pejparipáját betöröd, Hiisinek habzó lovával térsz még Hiisi rétjeirül.” (278)

Akkor léha Lemminkäinen arany kantárját kihozta, ezüst szíjait szērélte, elindult lovat szērēzni, szalmaszoru lóra lesni, Hiisi rétjéről behozni. (284)

Elszántan haladt elore, sebbel-lobbal lépēgetve, zöld mezoben mēndēgélve, ama szent barázda szélin. Innen indult lókeresni, szalmaszore vadászni; övén másodfunek fēke, hátán hámszíja csikónak. (292)

Leste egy nap, leste másnap, hát a harmadik nap este maga dombtetore méne, egy hatalmas kore hágva. Vetette szemét keletnek, fejét nap felé emelve: lovat látott a ligetben, szalmaszorut a berēkben, annak szikrát szórt a szore, füstfēllegēket sorēnye. (302)

Szóla léha Lemminkäinen: „Világnak ura, nagy Ukko, fēllegēk örök Öregje, ég kōdeinek királya! Nyisd még az egek nyílását, mēnnynek mindēn ablakából szórj alá acélsörētēt, suru jēgesot eresztve szorēre csodacsikónak, Hiisi hátasa farára!” (312)

Egeknek ura, nagy Ukko, fēllegēk fölötti isten, égnek épségēt kikezdve, boltját két darabra bontva, hullat jēgesot, hidegēt, surrogó acélsörētēt, lōfejnél talán kiseb- bet, de embērfejnél nagyobb szorēre csodacsikónak, Hiisi hátasa farára. (322)

Akkor léha Lemminkäinen hozzálépett, hogy közelrol megnézzé lovát magának. Szóval mondta, fölfelelte: „Hiitola heves csikója, hegyc habzósájú ménje! Add aranyofád kezembe, ezüstfejedet eresszed aranyos gyeplotyurumbe, ezüstös csinos csatomba! Ném tartalak rosszul téged, nem hajszollak én halálra; alig hajtunk egy arasznyit, csak kocogunk egy keveset Pohjola palotájába ahhoz a gonosz anyóshoz. Ha csattantok is csapómmal, húzok ostorom hegyével, tészem csak sima selyémmel, puha posztószallagommal.” (342)

Hiisi hátas pejcsikója, hegyc habzósájú ménje aranyos pofáját adja, ezüstös fejét eresztí aranyos gyeplotyurukbe, csillogó ezüstcsatokba. (348)

Így hát léha Lemminkäinen azt a nagy lovat betörte, zabolát fogába zárva, kantárját fejére kötve, majd paripájára pattant, Hiisi hátasa farára. (354)

Fürgéjét faron legyinti, fufavesszovel noszítva. Kocogott vele keveset, magas töltésén terelte dombnak északi felére; havas hegyteton keresztül ért el Észak székhelyére. Méne udvarról a házba, szóla a szobába lépve, Pohjolának portájára: „Én a nagy lovat betörtem, Hiisi ménjét megnyergettem zöld legeloin ligetnek, szent szántófldnek szegélyin, Hiisi szarvasával együtt Hiisi földjéül behoztam. Adjad, aszszony, hát léányod, viruló arám vihessen!” (372)

Louhi, Pohjola banyája szóval mondta, fölfelelte: „Csak akkor adom léányom, viruló arád vihetéd, ha a hattyút megvadászod, pompás pávját vizeknek, Tuonela sötét taváru, szent folyónak forgójábul egyszerű rugaszkodásra, egyetlen nyilat eresztve.” (382)

Akkor léha Lemminkäinen, az a szép Kalandoskedvu indult hattyúnak lesére, hosszú nyaknak látására Tuonela sötét tavára, Manala mocsaraira. (388)

Öles léptékkal haladva, sebbel-lobbal, nagy sietve igyekezett Tuonelába, forgatagos szent folyóra; drága lja vállra vetve, nyilas puzdrája nyakában. (394)

Csurgósipkás csordapásztor, Pohjolának vaksi véne, ottan Tuonela tavához, forgatagos szent folyóhoz várva-várta Lemminkäinent, érkezésit egyre leste. (400)

Némélyik napon valóban látta léha Lemminkäinent közelédni-jodögélni oda Tuonela tavára, zajló zúgó hajlatába, forgatagos szent folyóra. (406)

Vipérát emelt a vízbül, habokból halálos bürköt, szívet általverte véle, Lemminkäinen mája mellett, baloldali borda szélin, jobb vállá alá gyakintva. (412)

Akkor léha Lemminkäinen kínlódott kemény-kégyetlen. Mondogalódott magában: „Hát abban bizony hibáztam, hogy nem tudtam megtanulni szerelmes szülőanyámtul két varázsígét csupáncsak, sokat mondok, hogyha hármat: mint légyek, miként maradjak állva áldatlan napokon; bürok bubáját feledtem, vakcsonek varázsígét. (424)

„Ó, szülőanyám, nagyasszony, félnevelo drága dajka! Tudnád csak, tekintenéd csak, hol vagyon szegény szülötted! Jönnél mit sē késlekédve, segítségemre sietve, mentenéd szegény szülötted öldöklo halál ölébül, korai kialuvástul viruló-vidám korában!” (434)

Akkor Pohja vaksi véne, csurgósipkás csordapásztor belelőkte Lemminkäinent, Kaleva fiát veszejtve, Tuonela sötét tavába, feneketlen forgatagba. Méne léha

Lemminkäinen zajló zúgókon zötyögve, selló sodrától löködve tanyájára Tuonelának. (444)

Tuoni vérszomjas vitéze ottan kardjával kiszabta, vágta kétélű vasával. Szablyájának egy szelése széjjeldobta öt darabra, osztotta kilenc koloncra. Tuonela tavába szórta, Manala mocsaraiba: „Itt ogveléghetsz örökre számszeríjastul-nyilastul, víz madarára vadászhatsz, habokban hattyúra lohatsz.” (456)

Így lon Lemminkäinen vége, heves udvarló halála Tuonela sötét tavában, Manala mocsaraiban. (460)

TIZENÖTÖDIK ÉNĚK

Lemminkäinen anyja életre kelti holt fiát.

Varázsversék zúzott és vágott sebekre, csonttörésre

Léha Lemminkäinen anyja otthon egyre arra gondolt: „Lemminkäinent vaj’ mi lelte, Kauko mostan merre járhat? Hírt sē hallani felole, hol bolyong a nagyvilágban.” (6)

Nēm tudta szēgény szūloje, nēm sejtette árva anyja, merre hányódik a húsa, édēs vére hol veszodik. Talpal-é tobozos dombon, vagy hangafuves homokon, avagy tengērēn hajózik habtarajos hullámokon, vagy tán szōrnyu hadba szállott, fegyvercsōrgeto csatába, lábászaráig vērēsben, térdig ēro vēr folyamban. (18)

Kyllikki, kacēr mēnyecske sūrģōtt-forgott, nēzelodōtt Lemminkäinennek lakában, Kalandosnak otthonában. Figyelte a fēsut este, rāpillantott rēggelēnte. Valamék napon is nēzte, űgy rēggel felē figyelte: hát vērrel folyott a fēsu, vōrōs harmat hullt belole. (28)

Kyllikki, kacēr mēnyecske szóval mondta, fōlfelelte: „Jaj, odavan már a férjem, kedves Kaukóm holtra válott embērveszejto vadonban, kikutatatlan utakon. Ím, vērrel folyik a fēsu, vōrōs harmat hull belole!” (36)

Akkor Lemminkäinen anyja maga mēgnēzte a fēsut, rōgvest rīva is fakadva: „Jaj nekēm, szēgény fejemnek, én nyomorult életēmnek! Lám, most támaszom, szūlōttem, gyámolom, szēgény gyerēkēm jutott végveszēdelēmbe, odavan a hos dalia, mēghōtt léha Lemminkäinen! Ím, vērrel folyik a fēsu, vōrōs harmat hull belole.” (48)

Fōl fogta szoknyája szēlit, ruháját karjára kapta, iszonyú futásnak indult, eszeveszētten szaladva. Lábához hēgyek lapultak, vōlgytekenok fēltöltöttek, fēlso föld lēlāposodott, alsó föld fēlelemelodōtt. (56)

Így ért pusztā Pohjolába. Kērdēzōskōdōtt fiárul, sūrgetve-tudakozōdva: „Hej, tē pohjolai asszony! Hova tētted Lemminkäinent, hogy veszttētted el fiamat?” (62)

Louhi, pohjolai asszony maga mondta, válaszolta: „Sēmmit sēm tudok fiadrul, merre tērt, hová tekerģētt. Lovas szānkōmra helyēztem, tūzes tāltosom kasába; tán a

hólcukokba roskadt, vagy tán megfagyott a jégén, jutott farkasnak fogára, boszült medvének belébe.” (72)

Monda Lemminkäinen anyja: ”Mit hazudozol hiába? Fiammal nem bír a farkas, Lemminkäinennel a medve! Farkast egy ujjal előli, medvét markával lébírja. Ha azonnal még nem mondd, hova tétted Lemminkäinent, új csurkapudat kidöntöm, Szampó zárait létépém.” (82)

Szólt a pohjolai asszony: „Jóllakásig jóltartottam, étetve-itatva boven, fűrösztöttem tejbe-vajba. Ültettem ladik farába, hogy az árkon átevezzén. Föl nem foghatom, mi érte, lécsurogtában mi lelte, hogy a zúgóba zuhant-é, sello árja elsodorta?” (92)

Monda Lemminkäinen anyja: „Mit hazudozol hiába? Ideje igazat szólni, hazugságnak véget vetni. Hova tétted Lemminkäinent, Kaleva fiát veszejtve? Végórád ütött különben, itt ehelyt elér halálad.” (100)

Szólt a pohjolai asszony: „Immáron igazat mondok. Küldtem vadrenre vadászni, sível szarvast hajkurászni, Hiisi táltosát betörni, méncsikóját megnyergelni, majd Haláltó hatyújára, szent madarat megvadászni. Többet nem tudok, mi lelte, veszedelmére mi váltott, ki lehet kerékkötoje, mért késik jelentkezése ményasszonyt-arát kikérni, lányomat kikövetelni.” (114)

Anyja útrakelt azonnal fia félkutatására. Lápon farkasként loholva, erdon medveként motozva, vidraként a vízben úszva, hangyaként homokba bújva, dombon dongóként dönögve, fülesként mezon futosva, minden sziklát megmozdítva, tuskókat kidöntögetve, hullott ágakat halomba, pudvásábul pallót rakva. (126)

Így kereste, így kutatta hetekig, de nem találta. Fiát fáktul kérdezgette, tuntét toltuk kérve számon. Fa felelte, szálfá szóla, tölgy tudósan válaszolta: „Van elég bajom magamnak, nem gondolhatok fiaddal. Nagyonis nehéz a sorsom, ugyancsak kijutott nekém: félhasogatnak hasábra, aprófának aprogatnak, szárítóban senyvesztenek, irtásföldön fölpérszélnek.”(140)

Kereste-kutatta egyre, hetekig, de nem találta. Gyalogút futott feléje, bókolva köszönt az útnak: „Isten jószága, utacska, nem találkoztál fiammal, én aranyos almácskámmal, ezüstös bogú botommal?” (148)

Út felelte fontoskodva, mesélgette-mondogatta: „Van elég bajom magamnak, nem gondolhatok fiaddal! Nagyonis nehéz a sorsom, ugyancsak kijutott nekém: hátamon kutyák kocognak, lovasok, lovak taposnak, ciposarkakkal sűrögnek, csizmatalpakkal topognak.” (158)

Kereste tovább, kutatta hetekig, de nem találta. Hát a hold haladt feléje. Mélyen meghajolt a holdnak: „Istenadta hold világa, nem találkoztál fiammal, én aranyos almácskámmal, ezüstös bogú botommal?” (166)

Istenadta hold világa tudta, mit feleljen erre: „Van elég bajom magamnak, nem gondolhatok fiaddal. Nagyonis nehéz a sorsom, igéncsak kijutott nekém: éjthosszat magam bolyongok, fénylök dermeszto fagyokban, télén virrasztok veszodve, nyáron nyomtalan lénységyszom.” (176)

Kereste tovább, kutatta hetekig, de nem találta. Napot szembejoni látta, mélyen

még hajolva mondta: „Isten jószága, napocska, nem találkoztál fiammal, én aranyos almácskával, ezüstös bogú botommal?” (184)

Bizony, tudta a napocska, égnek ékese kimondta: „Hej, szegény anya, szülötted még van halva, elveszejtve fekete halálfolyóba, Manala örök vizébe. Zúgókon zuhanva méne, sodródva suhant az árral Tuonelának mély tavába, Manala mocsarai-ba.” (194)

Akkor Lemminkäinen anyja elsírta magát eloször, kovács muhelyét kereste: „Idehallgass, Ilmarinen! Ha kovácsoltál korábban, kovácsolj ma is keményen, rézgereblyét verj ki nekém, vasfogakkal fölszērélve! Fogait százölesre szabjad, a nyelét ötszáz ölesre! (204)

Ilmarinen, vas veroje, idotlen idok kovácsa remékelt gereblyét rézbül, vasfogakkal fölszērélte, fogait százölesre szabta, a nyelét ötszáz ölesre. (210)

Akkor Lemminkäinen anyja vasgereblével kezében szállt alá Halálfolyóra, Nap-hoz fordulva fohással: „Isten jószága, napocska, földnek istenadta fénye! Süss elébb elég erosen, melegebben másodízben, harmadszor egész heveddel! Álomnépet álmosítsad, Manala hadát lélankaszd: gyengüljön halál hatalma!” (222)

Isten jószága, napocska, földnek istenadta fénye, libbent görbe nyírfagallyra, száraz égérágra szállva. Majd süttöt elébb erosen, melegebben másodízben, harmadszor egész hevével. Álomnépet álmosítva Manalát lélankasztotta: ifjat kard kérésztvasára, vént a botja vastagára, férfinépet fegyverére. Végül szépen visszazállta égnek végtelen vizére, imént elhagyott helyére, régi rëndés pályájára. (238)

Akkor Lemminkäinen anyja vasgráblát kezébe vette, fia testit összeszedte zajló víznek zúgójából, forगतagos szent folyóbul. Szédte volna, nem találta. (244)

Akkor mélyebb vízbe méne, belelábolt a folyóba, harisnyán fölyül habokba, kö-tésig belémerülve. (248)

Fiát gráblával kutatta Tuonela folyója mélyin; ár ellenében kotorta, húzva egyszerű s másodízben: fia ingét csak kifogta, bizony azt is bánatára. Húzta újra harmadízben: harisnyát talált s kalapot, harisnyát búbánatára, kalapot keseruségre. (258)

Még mélyebbre mēnt azonban, Manala morotvájára. Egyszer húzta víz mēntében, kétszēr még húzta kérésztben, harmadszor haránt irányban. Hát a harmadik húzásra félmerült egy gabnakéve, gerebléjén fēnnakadva. (266)

Nēm volt ám az gabnakéve, hanēm léha Lemminkäinen, az a szép Kalandoskedvu. Beleakadt a gereblye gyurusujjának gyökébe, hüvelykujja hajlatá-ba. (272)

Fēljött léha Lemminkäinen, kibukott Kaleva sarja rézgrábla fogán forongva, tótükör fölött lebegve. Hanēm volt valami híja: félkeze, feje hibádzott, számos tagja-porcikája, még az élet ráadásul. (280)

Szóla aggodalmas anyja tanakodva-tépelodve: „Lēhetne-ē ebbül embēr, bajnok válhat-ē belole?” (284)

Hogy a holló még hallotta, elkiáltotta fölötte: „Nēm volt embēr elmēnoben, nēm

az visszaérkezoben. Kiszédte szemét a márna, csontjait csuka lérágtá. Eresszed a vízbe vissza, taszajtsd Tuonela tavába! Talán jó lesz tokehalnak, víza válhat még belole.” (294)

Ámde Lemminkäinen anyja nem lökte a vízbe vissza. Mēghúzta a mélyet újra gerebléje rézfogával Tuonela-folyófenékén hosszában, harántirányban: félkezét, fejét kifogta, egy csomó csigolyacsontot, ugyanannyi bordacsontot, mindēféle más izinket. Fiút épített ezēkből, Lemminkäinent összerakta. (306)

Húst a húshoz illesztette, csontot csontra építette, toldozgatva ízet ízhēz, eret érhez varrogatva. (310)

Kötözgette fürge kézzel, érvégeket összevarrta, szēdegette szálaikat. Közben mondta-mondogatta: „Erek asszonya, nagyasszony, érhez érto tündéraszony, érfonalaknak fonója remék rézveretēs rokkán, óncirádás cifra orsón, vassal küllözött kerékēn! Hozz segítségēt sērēnyen, szorongató szūkségünkben, érgombolyaggal öledben, hón alatt hozott nyalábbal, tört ereket összetēnni, inak végit összevarrni szablyaéllal szabdalt húsban, tēpēt-tátongó sebēkben! (328)

„Hogyha ennek nincs hatása, ott a tündér ég tavában: viszi rézzel vert ladikja, bíbor bordájú hajója. Jöjj, tündér, az ég taváru, mēnny köldökērol, kisasszony, véreerekēn át evezni, tört tagokon át hajózni, csontcsatornákon csurogni, vajatokban vándorolni! (338)

„Ínrostokat rakd helyükre, eresztékük ēgybetēve, szálereket szájjal össze, végükkel veroereket, közepeseket kacsukkal, legkisebbeket lukukkal!” (344)

„Vēdd picinyke varrótudet, fuzz selyēmfonált fokába, varrogasd finom fonállal, apró tuvel összetuzve, erek csonkjait csomózva, selyēmszállal összeöltve! (350)

„Hogyha ennek sincs hatása, magad jöjj, magas Úristen, paripáidat befogva, csillagszērszámos csikókat! Hajtsd kērēsztül hímēs szánod csontokon, tagok csapáin, izommozgató inakon, vért erēgeto erekēn! Csont közét kitöltve hússal, inakat inakhoz öltve, használj csont helyett ezüstöt, aranyat, hol ín hiányzik.”(362)

„Hol hártjának volna híja, ama helyre hártya nojön, szétszakadt inak helyēbe új, eros inakat illessz; ahol nagy volt vér veszése, friss vér folydogáljon ottan, csontcserepeknek helyēbe csontok, épēk épüljenek, valahol izom hibádzik, pótolod a hiányt izommal, mindēnt régi rēndbe rakva, szokott szerkezetbe tēve: csontot csont-hoz, húst a húshoz, tagokat tagokkal ēgybe!” (376)

Ezzel Lemminkäinen anyja csak embērt csinált fiábul, régi formájába rakva, azelott való alakba. (380)

Boldogult ugyan inakkal, elkészült ugyan erekkel, de nem bírhatta beszēdre, hogy a szája szóra nyíljon. (384)

Tanakodva-tēpelodve mondogalódott magában: „Hol kerítēk most kenocsöt, csodaírat hogy csinálod betegnek borogatásul, mēggyötörtnek gyōgyszērēul, hogy a száját szóra nyissa, mēgglelje mesēlokedvit?” (392)

„Mēhike, aranymadárka, vadvirágok kiskirálya! Mēnj el színmēzet szērēzni, ēdēs márcot hozz magaddal mézillatú Metsolábul, táltosi Tapiolábul; ēgyiket virág ölēbül, másikat fūvek fejērül betegnek borogatásul, gyōgyírul gyōngēlkēd -

nek!” (402)

Méhike, ügyes madárka szállott máris fűrge szárnyon mézillatú Metsolába, táltosi Tapiolába. Virágrul-virágra röppent, nyelvével nedut nyalintva kelyhéből kilenc virágnak, száz fajtájú fu fejezül. Jött dönögve-döngicsélve, kerengve, köröket írva, minden szárnyán mézteherrel, tollai telítve írral. (414)

Akkor Lemminkäinen anyja vette azt a jó kenocsöt, betegét bekenégette, orvosgatta szülöttit, de nem ért el sémmit avval: száját nem bírhatta szóra. (420)

Mondta akkor méhikének: „Méhike, aranymadárka, mostan más irányba indulj: kilenc tengären kérésztül szállj az ópärenciás szigetre, mézet izzadó mezokre, tanyájára Tuuri úrnak, Palvoinen palotájába! Mézlelohely az, de milyen! Ott találsz igazi írat, erekre való kenocsöt, alkalmatost tört tagokra. Hozz abból a jó kenocsbül, szédégess a drága szërbül; sebeire hadd kötözzem, beteg testire borítsam.” (436)

Most a méhe, gyors legényke, újra útrakelt rëpülve kilenc tengären kérésztül, sot talán tízën kérésztül. Szállt egész nap, szálla másnap, harmadikat is haladta; nem telepédett lë nádra, nem pihent piciny levélën: szállt a tengëri szigetre, mézzel haramatos mezokre, habzó sello hajlatába, szent folyamnak forgójába. (448)

Ott pörgették azt a mézet, ott keverték jó kenocsöt icipici ibrikëkben, sok csinos cserëpcsuporban, hüvelykre ragaszthatókban, ujj hëgyére húzhatókban. (454)

Méhe, könnyu kis legényke kenocsöt kapott élëget, s csak kevés idocske múltott, pillanatnyi-përcenetnyi, máris jodögélt lihëgve, dérrrel-durral döngicsélve, kilenc korszóval ölëben, hátán még hetet cipelve, mindënik tele kenoccsel, suru zsírokkal tetëzve. (464)

Akkor Lemminkäinen anyja kente azt a jó kenocsöt, kenocseibol kilencet, nyomva még utána nyolcat. De nem ért el sémmit avval, bizony, sémmit sëm segítëtt. (470)

Akkor száját szóra nyitva, maga mondta, fölfelelte: „Méhike, egek madara, indulj immár harmadízben, szállj az Ég emeletére, kilencedik ég fölëbe! Ott lelsz édes márcra-mézre, élëgendo édessëgre; Istenünk igéz olyannal, Ég Ura varázsol véle, gyermekeit gyógyítgatva súlyos sérülëseikbül. Mártsad szárnyad édes márcba, tollaidat tiszta mézbe; szállíts szárnyaidon márcot, mézzel terhelvën ruháid, betegnek borogatásul, írul sérültnek sebëre.” (488)

Méhike, aranymadárka tudakolta, kérdve tole: „Hát oda hogyan rëpüljek, gyámoltalan, gyöngë gyermek?” (492)

„Könnyu lësz odajutásod, finom fölkapaszzkodásod: hold alattad, nap fölötted, mënnybolt csillagai mellett. Égy napot rëpülsz, emelkëdsz holdvilágnak homlokára, másnapon tovább törekszël, föl a Göncöl gallërjára, harmadik nap hágsz magasra, hëtc sillagnak halmaira; onnan már az út arasznyi, ëgy picurka-përcenetnyi Terëmtonek trónusáig, igaz Isten udvaráig.” (506)

Méhe fölröppent a földrül, mézmadár a zombikosbul; szorgalmasan szálldogálva, zsënge szárnyon zöngicsélve hamar túljutott a holdon, napkorongot mëgkerülte; Göncöl gallërjára szállva, Hëtc sillag fölëbe hágva Isten pincéjét elérte, Terëmtonek

tárolóit. Keneteket ott kevernek, zsíradékokat surítve csillogó ezüstcsuporban, számos színarany köcsögben. Mézet főznek ott középen, olvasztott vaját baloldalt, észak táján édes márcot, déli oldalon olajat. (524)

Méhike, egek madara, kapott méretlenül márcot, mézet kello mennyiségben. Csak keveset kelle várni, máris megjött döngicsélve, keréngve, köröket írva, hasán száz szarudobozzal, szárnyain ezer edénnyel: ebben méz, varázsvíz abban, jóféle kenocs amabban. (534)

Akkor Lemminkäinen anyja szájába szédített belőlük, kenocseit kóstolgatva jóízueknek találta. „Ezék már igazi irak, valódi varázskencocsk! Isten gyógyított ilyekkel, övéi sebére öntve.” (542)

Mindjárt megkente a holtat, az ájultat ápolgatta, csontja csonkjait bekente, tagjai töréshelyeit. Félül kente, majd alulról, egyszer könnyedén középujt, majd a száját szóra nyitva, így fordult halott fiához: „Kelj föl fektédbol fiacskám, széndérgésédbol, szülöttem, térj vissza halál honábul, búbanat birodalmábul!” (554)

Fölkelt fektébol a férfi, ájult álmából neszüdvé. Száját szóra is nyitotta, maga mondta, fölfelelte: „Én aztán sokat aludtam, hétalvó, soká hevertem! Igén elnyomott az álom, egészen belébutultam!” (562)

Akkor Lemminkäinen anyja válaszolt neki viszontag: „Alunnál bizony örökre, még nem érve ébredéséd, nyomorult anyád ha nincsen, ha szegény szüléd nem ébreszt. (568)

„Mondd el most, szegény szülöttem, hadd halljam saját fülemmel, mint mènesztettek Manába, ki tett Tuonela tavába?” (572)

Monda léha Lemminkäinen, szülőanyjának felelte: „Csurgósipkás csordapásztor, untamolai vakondok: az mènesztett el Ma-nába, az taszajtott Tuonelába. Vipérát emelt a vízbül, mérges kígyót a mocsárbul, megölte szegény szülötted. Addig nem terjedt tudásom: bürokmérég bájolásig, vakcsore való varázsig.” (584)

Monda Lemminkäinen anyja: „Ó, bolondoknak bolondja! Azzal kérkedtél kevélyen, hogy a lappokat ledallod, s nem bírsz mérgivel büroknék, vakcsobül való varázssal? Vakcsó vízben jött világra, kígyóhúr habokba hulla velejébül vízityúknak, tavi fécskének fejbül; Syöjätärnek szája köpte, lúdvérc vízre lötytentyette, hullám hosszúra sodorta, nap pácolta porhanyóra; szello volt a ringatója, víz lehellette löködte, hullám hajtotta a partra, vihar szárazra vetette.” (602)

Akkor Lemminkäinen anyja gyermekét kígyógyította, teljességgel helyrehozta, azelottvaló alakra, de még kissé délcégebbre, erosebbre, mint elobbed. Tudakolta tole végül, van-é még valami híja? (610)

Monda léha Lemminkäinen: „Ajaj, híjom hogyne vóna: odavinne szívem vágya, lélkem minden óhajása: Észak édes lányaihoz, fonatos fejük díszéhez. Penészés fülu anyósom lányát tolem megtagadta: hogy a récét kell lélonóm, hazahurcolnom a hattýút Tuonela sötét taváru, szent folyó zuhatagábul.” (622)

Monda Lemminkäinen anyja, feelve fia szavára: „Hagyd a hattýúdat magára, hadd rostokoljon a réce fekete halálfolyóban, zubogó zuhatagokban! Inkább indulj most hazádba avval a szegény anyáddal! Jószéréncsédnek örülhetsz, Isten áldó ir-

galmának, mert valóban megsegített: a halálból visszahíva, Tuonela sötét távából, Manala mocsaraibul. Én magamban mit sém érek, gyarló emberi erommal, Isten irgalma ha nincsen, Teremto nem támogatna.” (640)

Most hát léha Lemminkäinen elindult haza, honába, véle édés asszonyanyja, szerelmetes szép szülője. (644)

Ezzel Kaukót elbocsátom, vetem léha Lemminkäinent más végére verseimnek. Fordítok dalom folyásán, erégetem más medérbe, elindítom új utakra. (650)

Török Miski Ágnes rézkarca